

Testimoni d'un segle

En 103 anys, el doctor Moisès Broggi ha viscut guerres, dictadures, democràcies i crisis de tota mena. I avui encara té força per a encapçalar les reivindicacions nacionals de Catalunya. Ha volgut repassar amb EL TEMPS els canvis que han sofert la humanitat i les societats en el curs del segle XX i a la primera dècada del XXI. Broggi és el testimoni d'un segle, però també un exemple d'humanitat, honestedat i esperança per a les noves generacions.

Doctor Broggi, en el curs de la vostra vida heu viscut moments de crisi molt més durs que l'actual, en què no s'exerceix violència física, però que condueix igualment a una situació terrible per a les societats i els individus. Com analitzeu aquesta crisi del segle XXI, repassant les que es van viure al segle XX?

—És un escenari terrible. Travessem un moment molt crític, amb factors difícils de corregir. Penso que el més semblant a aquesta crisi que he viscut és la gran depressió del 1929. Ara, com aleshores, els individus i els col·lectius en resulten greument afectats.

—En quines actituds percebeu aquesta afectació?

—Tothom va massa a la seva. Ara, en temps de crisi, s'accentua la batalla eterna entre el bé i el mal, entre l'egoisme i la generositat de les persones i la societat.

—Us sembla que aquesta pressió sobre les persones les farà més altruistes, o per contra, pot accentuar encara més l'individualisme?

—Cadascú prendrà un dels dos camins, les reaccions no seran pas unitàries. Hi ha d'haver un canvi radical en el comportament de les persones i en la seva manera de pensar. Serà una tria entre dues ciutats de sant Agustí: la *civitas Dei* i la *civitas diaboli*.

—Quina penseu que serà l'opció majoritària?

—Ara com ara dominen els diables, és a dir, l'ego.

—Dieu que és comparable a la crisi del 1929. Com es van transformar les persones, aleshores?

—Uns es van fer més egoistes i uns altres van apostar per la socialització. Però el fet més rellevant és que moltes societats van començar a donar suport, en bloc, a règims despòtics. És per això que van triomfar règims feixistes com l'alemany, l'italià o l'espanyol, o règims comunistes, perquè les seves societats foren durament colpejades per la crisi.

—En el moment actual, percebeu aquest risc, que hi hagi reaccions semblants a les del crac del 1929?

—És una amenaça molt possible, perquè en contextos tan estressants des del punt de vista social i econòmic,

JORDI PLAY

“Ens cal unitat i ressò internacional abans d'anar a la ruptura amb Espanya”

sempre surt un salvador que traurà del desastre una societat, com ho foren Hitler, Mussolini, Franco o Stalin. El socialisme fou la solució a Rússia, un país d'intel·lectuals i universitaris on tothom era comunista. Totes les esperances eren posades en Rússia, però va ser un fracàs. I precisament el segle XX és un segle molt important per a la nostra història contemporà-

nia per aquest fracàs. El comunisme oferia el benestar total, els diners no comptaven per a res, ningú no s'havia de preocupar de res perquè tenia garantit fins i tot un lloc al cementiri. Era l'ideal. Però va fallar una peça elemental. Els ciutadans pensaven que, com que tot era propietat de l'estat, i l'estat eren tots els ciutadans, allò era la màxima expressió de la democràcia.

Fins que es va veure la gran mentida: tot era propietat dels funcionaris, més dèspotes i corruptes que tots els seus predecessors.

—**És evident que l'èxit d'aquestes ideologies no s'explica sense la profunda crisi de 1929. Però tant van canviar, les expectatives i el caràcter de les persones?**

—Sí, molt. Els valors es van capgirar. Per bé i per mal. Perquè algunes persones es van fer més solidàries, i unes altres, més egoistes i dolentes. I la propaganda a la premsa hi va tenir un paper clau, en aquest canvi de mentalitat. A través de la propaganda es va escampar la idea que l'enemic era una bèstia que calia eliminar perquè volia el mal, però en realitat es tractava d'un repartiment de colònies, de poder.

—**Aquesta lluita de poder desencadenà guerres, que van acabar reestructurant el mapa europeu de nacionalitats.**

—Fins a la Segona Guerra Mundial, la història de la humanitat es féu a base de guerres. Des que l'home s'agrupa en comunitats que hi ha lluites, i el més fort s'apodera del més dèbil i el domina. Això és així fins al segle XX, quan hi ha un gran repartiment de colònies. Europa era dividida en grans imperis que tenien moltes nacionalitats subjugades. Volien ser lliures, i això ocasionava lluites constants. Però després de la Segona Guerra Mundial, aquests imperis van quedar desfets, esmicolats, i així s'ha quedat Europa. Menys Espanya, que és un imperi que ho ha perdut tot. Espanya havia estat la primera potència del món al segle XVI, quan va tenir Amèrica i Flandes i el nord d'Itàlia.

—**En la vostra memòria hi guardeu dictadures, una república, guerres mundials, períodes democràtics i també diverses crisis econòmiques. I totes s'han superat d'alguna manera, si bé han convulsat la nostra societat en cada moment. Quin és el futur de les societats i del món?**

—D'entrada, hi ha una revolució que ha canviat completament qualsevol esdeveniment històric i social: la globalització i la comunicació. Bona part dels problemes ens afecten a tots, visquem on visquem. Per exemple, el repartiment de la riquesa. No pot ser que hi hagi països que s'ho passin fantàsticament i uns altres que es morin de gana. I, d'una altra banda, tenim el desgast de la natura. És evident que el planeta no pot aguantar l'estrès a què el sotmet la societat de consum, la mateixa societat de consum que va salvar el món de la primera gran crisi del 1929. Va ser John Keynes que va inventar la societat de consum, instant els ciutadans a gastar com més millor, a apujar els sous perquè tothom tingués cotxe, electrodomèstics, etc. Hem viscut dècades així, però el resultat és que la societat de consum està bé per a uns quants, però per a tothom no pot ser. La Terra no dona per a tant, hi ha d'haver una autoritat global democràtica que actuï amb justícia i que controli aquests excessos i aquests repartiments. Sense aquest control, el món, les societats, el planeta, no tenen cap futur.

—**Penseu que una autoritat global pot ser democràtica?**

—Pot ser-ho. Hauria de ser-ho. Però com? Aquí rau el problema...

—**A hores d'ara, sembla prou clar que l'autoritat global són els mercats financers, que no són democràtics i que poden arruïnar països, societats senceres.**

—No ho són, de democràtics, però certament decideixen sobre la vida de milions de persones. Aquesta situació serà complicada de desfer, certament. Sigui com sigui, els països no poden ser lliures si estan sota domini d'un altre, sigui un altre país o sigui una instància financera com passa actualment. Cada país ha de tenir la seva autoritat i el seu govern, per a cada nacionalitat. Europa s'ha convertit en un mosaic de petits estats democràtics, amb l'excepció, insisteixo, del cas espanyol, en què es mantenen subjugades algunes nacionalitats que no encaixen en absolut amb el projecte d'Espanya.

—**Al vostre entendre, Europa és un projecte compacte i democràtic?**

—Hi ha l'excepció espanyola, però Europa està ara més unida, encara que sigui pels lligams econòmics que necessàriament s'han de mantenir. Ara, penso que si bé és millor que Europa estigui unida, ha de ser una unió democràtica, on cada nacionalitat tingui llibertat d'adherir-s'hi o de sortir-ne.

—**A Europa, bàsicament dos estats, França i Alemanya, decideixen el futur dels altres. No és un sistema totalitari, però tampoc no és un sistema netament democràtic.**

—Sí, és cert. Però els Estats Units són un cas semblant, i funciona, la seva unió. Els seus estats no s'assemblen de res, els uns amb els altres: n'hi ha que són molt rics, com per exemple, Califòrnia, i n'hi ha que són molt pobres, com Arkansas, però tenen llibertat en les lleis. I han consensuat un tracte fiscal just i solidari.

—**Malgrat la greu crisi, que s'allarga des de l'any 2008 i no sembla que vulgui remetre immediatament, la reacció de la classe política en general ha estat plana. Molt pocs polítics han radicalitzat les postures. Els anys 30, la reacció política fou diferent?**

—Sí, hi va haver una reacció ideològica potent. Els anys 30 a casa nostra va sorgir la República, mentre que en

JORDI PLAY

“En temps de crisi s’accentua la batalla entre el bé i el mal en les persones”

alguns altres països es va anar a règims despòtics. Però és cert que, a diferència d’avui, els polítics van tenir una reacció clara a la gran depressió.

“La UE no actua amb unitat política per culpa d’estats dominadors com Espanya”

—Així, considereu que la reacció política davant la crisi ha estat tèbia.

—Molt discreta, i sobretot, tardana. Afortunadament, la UE en conjunt

ha tingut una reacció una mica més contundent i ha aplicat mesures de xoc que han impedit, de moment, el desastre col·lectiu. Però s’ha vist molt clar que en països en què els polítics no reaccionaven, la crisi ha colpit molt més durament, mentre que aquells en què els dirigents prenien decisions inicialment dures per a la població, se’n surten millor. En qualsevol cas, la UE no ha acabat d’actuar amb la unitat política que calia, perquè, de fet, no té unitat política per culpa que encara hi ha nacions com Espanya que mantenen sota el seu domini nacionalitats que no volen ser-hi i exerceixen una certa violència ideològica.

—Després de la Segona Guerra Mundial, molts estats que ofegaven nacionalitats es van anar fragmentant, fins al punt que avui, només l’estat espanyol manté resistència al dret d’autodeterminació. Considereu que aquesta crisi, com va succeir amb la dels anys 30, pot esdevenir una pressió sobre l’estat espanyol, que d’alguna manera s’acabi veient obligat a resoldre aquest conflicte polític?

—Sí, i tant. I ara es produeix un fenomen molt important. Fins al segle XX, els problemes internacionals que no es resolien diplomàticament es resolien amb la guerra. Però ara ja no pot ser, perquè una guerra important acabaria amb la humanitat. Ara s’ha de lluitar per la pau. La pau és necessària, perquè si no, se’n va tot a fer punyetes.

—D’alguna manera, aquesta crisi pot acabar convertint-se en una pressió internacional perquè l’estat espanyol deixi de ser una excepció en el context europeu?

—Efectivament, perquè tothom sap que situacions com la que encara es viu a l’estat espanyol són l’origen dels conflictes, les divisions fetes per la força. Hi ha d’haver un ambient de justícia universal, i aquest ambient només es pot aconseguir en democràcia.

—Respecte a Catalunya, el context en què vivim ara és molt diferent al dels anys trenta. Per començar, el concepte de catalanitat no és el mateix, i tampoc l’ús que es fa de la llengua. S’ha accentuat el distanciament amb Espanya, també?

JORDI PLAY

—Catalunya i Espanya són dues entitats massa diferents, és molt difícil que s'entenguin. Catalunya és un país amb una història potent, una llengua, una economia de negocis i una cultura mediterrània, i Espanya és un país de pastors, de pobres i de guerrers. Es van passar prop d'un mil·lenni lluitant amb els àrabs! Això crea unes diferències enormes, i l'encaix és gairebé impossible.

—**L'estat espanyol és l'únic de la UE que no respecta el dret d'autodeterminació. Però la UE tampoc no s'hi ha implicat de manera directa, a resoldre aquesta subjugació que denunciem. Què ho fa, que Espanya continuï blindada internacionalment?**

—Espanya necessita Catalunya econòmicament. I aquest és el gran problema. Si Espanya no xucla de Catalunya, s'enfonsa, i com a estat europeu que aporta un bon pastís del PIB comunitari, deu fer por, la idea que això passi.

—**Així, Espanya té immunitat internacional.**

—Sí, però no és només això. A Catalunya no hi ha hagut prou empena per a resoldre el conflicte polític.

—**El problema és dels catalans?**

—En bona mesura. No hem sabut internacionalitzar la nostra causa, no hem estat prou actius en aquest sentit, i això que hem tingut homes com Pau Casals o Josep Trueta, que van fer molta propaganda! No fa pas gaire, uns parlamentaris britànics van presentar una moció al seu parlament assenyalant el problema català. Això és important, però no suficient.

—**De Pau Casals a Pau Gasol... L'esportista més internacional fa bandera d'espanyolisme i oculta la seva catalanitat. Així no anem bé.**

—Estem mancats de figures que ens representin, en tots els àmbits, no només en l'esport. Ens falta empena, i sobretot, unitat. Hi ha massa personalismes, a la política i a la societat. Malgrat que fa molts segles que som sotmesos, no aconseguim caminar tots junts cap al mateix objectiu.

—**El catalanisme, durant molts anys va pensar que Europa ho resoldria tot. Més Europa i menys Espanya, i el conflicte es resoldria sol. I s'ha vist que no.**

—Hem de difondre al món l'espoliació fiscal i els atacs constants a la nostra llengua i a la nostra cultura per part d'Espanya. Això és urgent. I ho hem de fer tots, perquè ens afecta a tots. Vinguem d'on vinguem, si vivim a Catalunya, som uns perjudicats.

—**Inevitablement, anem cap a l'enfrontament directe Catalunya-Espanya?**

—En conflicte, hi estem des de fa segles! Espanya s'enduu la nostra riquesa, de manera que, si això continua, ens portarà a la ruïna i al col·lapse. I en aquest escenari, el conflicte serà inevitable.

—**En la història recent de Catalunya, hi ha hagut dos enfrontaments institucionals potents amb Espanya. La llei de contractes de conreu —elaborada l'abril del 1934 pel govern de Lluís Companys, que**

pretenia substituir l'antic contracte de rabassa morta per tal de protegir els camperols dotant-los de terres pròpies— i els fets del 6 d'octubre del 1934, el moviment insurreccional del govern de Catalunya contra la involució conservadora de la República que acabà amb la proclamació de l'estat català. Però en cap cas no es va modificar l'*statu quo*. Podríem trobar-nos en una situació similar, en l'actualitat?

—L'enfrontament va acabar amb derrota catalana. La situació era molt diferent, aleshores. Però en el context actual, hi ha prou elements perquè es desencadeni un nou conflicte institucional obert. Ara bé, en aquesta ocasió, no podem anar a un escenari de violència, perquè no hi tindriem res a fer. Per sort, ara és impossible de resoldre conflictes amb el sistema antic de violència. Per tant, és un moment favorable als interessos de Catalunya. Si ja no tenim el desavantatge de l'exèrcit, hem de jugar amb l'avantatge democràtic. Democràticament els guanyarem, de segur.

—Aviat?

—Trigarem una mica, perquè abans hem de resoldre una qüestió que ho paralitza tot, la crisi econòmica.

“El president Pujol no va ser prou coratjós. Així i tot, va aconseguir grans progressos”

—Fins que no surti de la crisi, Catalunya no pot anar al conflicte institucional amb Espanya?

—Seria molt difícil d'intentar-ho ara, perquè els espanyols sempre diran que no és el moment.

—Véneu, si més no, quatre anys d'un govern amb majoria absoluta del PP, hostil al diàleg amb Catalunya sobre qüestions nacionals. Si cal esperar que es resolgui la crisi i que a Madrid hi mani algun partit que respecti el dret d'autodeterminació, caldrà molta paciència. Si vós fóssiu el president de la Generalitat, no el començaríeu ara, el conflicte?

—El president Mas ho té molt mal parat, no voldria pas trobar-me en el seu lloc! Però, de fet, el conflicte ja ha començat, en el moment en què l'estat es nega a pagar uns diners que deu a la

“La força dels exèrcits ja no compta. Democràticament, guanyarem, segur”

Generalitat, 759 milions d'euros, i que això implica que l'administració catalana no pot governar i es troba condicionada per l'espoliació i incompliments constants de Madrid. S'emporten els nostres diners per a pagar un tren que arribi a un poble de Càceres. Són ells, els espanyols, que obren fronts de conflicte constantment.

—Poseu-vos en la pell del president. Què faríeu, avui?

—Ja em sembla bé, que recorri als tribunals per a denunciar els incompliments de l'estat espanyol. I, pel que fa a Madrid, certament miraria de plantar-hi cara, bo i sabent que és molt complicat perquè no tenim força. Això sí, hem d'aprofitar les Corts espanyoles d'altaveu, per a explicar la nostra situació i posar en evidència el maltractament d'Espanya. Ara, és clar, sense internacionalitzar aquesta causa, no ens en sortirem pas. Vivim en un món globalitzat amb mitjans de comunicació que arriben arreu. Ens és més fàcil ara que mai.

—És a dir, que vós aniríeu a la ruptura amb Espanya, però per la via internacional.

—Això mateix. Al meu entendre és l'únic camí, perquè sense ajuda exterior un enfrontament democràtic Catalunya-Espanya no em sembla viable, ara per ara. Fins ara, Espanya ha utilitzat la força —policíaca o militar— com a últim recurs per a aixafar les demandes democràtiques de les nacionalitats que té sota el seu jou. Això mateix va passar el 6 d'octubre del 1934, però en una situació límit d'enfrontament no es pot descartar que Espanya tornés a utilitzar la força. Ara, això significaria un trencament amb Europa. Sèrbia n'ha estat l'últim episodi violent. Ara tothom és contrari a l'ús de la violència per a assolir fites polítiques. Hi insisteixo, això va a favor nostre.

—El 6 d'octubre del 1934, la Generalitat es va quedar sola davant el

JORDI PLAY

“Vivim en un món globalitzat amb mitjans que arriben arreu. Els catalans ho tenim més fàcil que mai”

JORDI PLAY

JORDI PLAY

“Espanya, culturalment, és inferior. No representa cap amenaça per a la cultura i la llengua. No em fa gens de por, això”

conflicte institucional amb Madrid, i el president de la Generalitat va acabar a la presó. La diferència, doncs, és que Catalunya hauria de tenir suport internacional com a condició indispensable per a iniciar un procés de ruptura?

—Sí, i es pot aconseguir, sobretot, per la via de la propaganda.

—Cal també unitat, a casa nostra?

—I tant.

—Justament, els partits polítics que tenen la independència en el seu programa s'esbatussen més que no pas treballen plegats.

—És cert, hi ha massa personalismes. Però tant la unitat interna com el ressò internacional de la causa són dues condicions necessàries abans de plantejar la ruptura amb Espanya.

—Som lluny de complir aquests dos requisits previs?

—No us penseu... La unitat a casa nostra es resoldrà aviat. La manifestació del 10 de juliol del 2010 va aplegar més d'un milió de persones, es fan estudis d'opinió i la independència és una opció amb molt de suport, molts municipis han fet consultes per la independència amb resultats espectaculars, etc. S'ha fet molt de camí, i la unitat jo la veig molt propera.

—Parleu d'unitat de la societat civil, però i la classe política?

—Això ja és una altra història...

—A les eleccions, les forces declarades independentistes, ERC, RCat i Solidaritat, no van aplegar ni mig milió de vots. On era l'altre mig milió que havia sortit al carrer? A CiU?

—Precisament, els partits es mouen bàsicament pels interessos personals dels seus dirigents, no pas de la societat civil. I la societat està cansada de votar perquè després no s'avanci. Jo sé que molta gent de CiU és separatista, encara que CiU no en faci bandera. En tot cas, caldrà veure què farà el president Artur Mas al Parlament de Catalunya amb la qüestió nacional.

—La societat passa davant de la classe política?

—Sense dubte, hi falla la connexió. La societat demana que anem més enllà, i els partits polítics no volen accelerar. Fallen els partits perquè no tenen persones prou decidides i adequades per a encapçalar un projecte potent i valent.

—És un problema de la fusta dels nostres polítics, més que no pas dels partits com a estructures, doncs.

—Molts polítics no s'hi dediquen pas per vocació, sinó per egoisme. Qui forma part d'un partit polític ha de mirar més per l'organització i els objectius del seu partit que no pas pels

L'home que ha superat el temps

Moisès Broggi és una bona persona. I els seus 103 anys no han fet sinó menar-lo a aprofundir aquesta qualitat essencial, a mesura que ha anat prenent consciència que la cosa més important és les relacions entre les persones, no pas la possessió de béns materials, els reconeixements públics o la posició social.

Per això sorprèn, d'entrada, la franquesa del tracte amb els desconeguts, i encara més la facilitat amb què estableix relacions afectives amb les persones amb qui ha tingut alguna relació. Broggi, a més, és metge i això l'ha familiaritzat amb el patiment. Tant, que va idear uns quiròfans mòbils i se'n va anar al front de la guerra civil, on va salvar moltes vides però on, també, va veure com se li escapaven joves valerosos que es morien per un conflicte que la societat hauria hagut de poder evitar.

Totes aquestes experiències, sumades a la persecució política que va patir i a la imposició de la injustícia com a sistema polític, l'han fet un home de pedra picada, amb una força que es percep des del moment de la primera encaixada de mans. Broggi viu a la part alta de Barcelona, però hom el troba dins una casa baixa i amb pati que podria transportar-se a qualsevol poble de Catalunya. Potser per això la seva porta sempre és oberta a les visites i ningú no demana la identitat de qui truca.

Perquè al doctor Broggi allò que li agrada és conversar. Enraonar. I per això té una estança que hi convida, plena de llibres, records personals, diplomes signats per un llunyà president de la República espanyola o un pròxim president de la Generalitat. I una antiga bola del món que recorda, tossudament, que la política fa variar les quatre ratlles que dibuixa l'home, però no pas un planeta que continua voltant mentre manté una indiferència esfèrica.

Fa just seixanta anys que Manuel Vázquez va crear el personatge de l'*abuelo* Cebolleta per a atacar el mite dels

JORDI PLAY

“És un home de pedra picada, amb una força que es percep des del moment de la primera encaixada”

ancians savis i generosos. L'avi en qüestió era un cretí egoista que s'inventava les batalletes com a instrument pervers per a arraconar sense pietat algun dels membres de la família. L'exemple serveix perquè Moisès Broggi és, exactament, l'altre extrem. La conversa amb ell és fluida i, bàsicament, es compon de respostes ràpides i concises, que sempre van a l'essència d'allò de què es tracta. Broggi descriu en un minut la crisi actual i transmet nítidament que, com va passar l'any 29, duu a l'extrem les reaccions individuals i col·lectives, tant les que mouen a l'individualisme insolidari com les que emergeixen a partir de l'altruisme i la cooperació. “Al capdavall, és la lluita eterna entre el bé i el mal”, diu. I té raó.

Moisès Broggi resta al marge del temps i, de fet, el rellotge sembla aturar-se a l'interior d'aquella estança. Per això, només de sortir-ne, el món recupera la velocitat normal i apreciem, per una vegada, que és excessiva. Asseguda, una noia mallorquina s'espera al rebedor per a agrair-li una atenció anterior. I serà ella que entrarà ara en aquell espai del no-temps d'on sempre se surt ple de regals. De manera que gràcies per la visita, doctor.

Salvador Cot

propis interessos. Aquest canvi s'ha de fer. Si no, per molt que la societat civil empenyi, no ens n'acabarem de sortir. L'ego hi té massa pes.

—**L'ego i la professionalització, perquè una persona que no té alternatives, no pot ser valenta.**

—Totalment d'acord. La majoria miren per la seva butxaca abans que res...

—**Quines sensacions us transmet el president Artur Mas?**

—Em sembla un home de bona fe, però li tocarà gestionar una situació molt complicada.

—**Tenim la percepció que Artur Mas passarà a la història de segur, perquè es troba en un context històric en què faci què faci tindrà transcendència. La incògnita és si ho farà per l'èxit total del país o pel fracàs. Compartiu aquesta anàlisi?**

—Certament, el president Pujol no va ser prou coratjós, però, així i tot, va aconseguir grans progressos per al nostre país. En Pujol va ser una opció intermèdia entre l'èxit total i el fracàs, però penso que, efectivament, Mas haurà de decidir o caixa o faixa, no el deixaran

ser un altre Pujol. En temps de Pujol encara hi havia la por a la violència, a no tibar massa la corda. Perquè encara que Franco s'hagués mort, els qui el sostenien continuaven, i encara avui continuen! Com més temps passa, més es precipita un desenllaç per a Catalunya, i és possible que Artur Mas hagi de triar el camí definitiu durant aquests anys vinents. Serà caixa o faixa.

—**Hi ha una altra qüestió de país vital al marge de l'economia, la llengua. Darrerament s'han produït diversos atacs per la via de lleis, recursos a tribunals, campanyes mediàtiques, algunes de les quals impulsades des de Catalunya. Malgrat tot, penseu que el futur del català és assegurat, no tan sols en l'àmbit acadèmic i cultural, sinó social?**

—Els espanyols fan tant com poden per a posar-nos bastons a les rodes, però aquí hi ha una força cultural potent que fa més de mil anys que dura. No tinc gens de por, en aquest sentit.

—**Fins fa pocs anys, Catalunya ha estat receptora de grans fluxos migratoris, i els anys 60 i 70 va acollir**

una gran onada immigratòria d'Espanya. I no sempre els nouvinguts han entès, o han volgut entendre, que Catalunya té una llengua pròpia. Com es gestiona aquesta nova realitat social?

—Tampoc no em fa gens de por, aquesta situació, perquè a Catalunya hi ha una cultura molt superior a l'espanyola. És a l'inrevés d'allò que passa a la Catalunya del Nord, on el francès té una força cultural immensa. Espanya, culturalment, és inferior, no representa cap amenaça.

—**Així doncs, la immigració no és cap problema, per a la nostra llengua i cultura?**

—No, però s'ha de treballar amb compte. En alguns territoris, la població immigrada suplirà la d'aquí, però hi ha molts nuclis que conserven intacta la catalanitat i la cultura. No m'amoïna gens, de debò.

—**Totes aquestes forces que hem anat descrivint, acabaran actuant en un sentit positiu sobre les societats? És a dir, serem tots més lliures i les societats funcionaran millor?**

—Jo crec que sí. Al final, la crisi servirà de catarsi en tots els sentits.

—Manoel de Oliveira, un cineasta portuguès de prestigi, enllesteix el rodatge d'un nou film, *Gego i l'ombra*, que s'estrenarà l'any que ve. El senyor Oliveira té, com vós, 103 anys. Com és que esteu tan enfeïnats, aquesta generació? De fet, esteu més enfeïnats que qualsevol altra!

—Si no tens un objectiu, més val no viure!

—I quin és el vostre objectiu?

—Assabentar-me del dia a dia, somniar un món millor, contribuir a un món millor.

—Sou també un referent humà, i per a molts, de lluita de país, en un moment en què el país i la societat en general té dificultats per a orientar-se. Teniu 103 anys, us heu presentat de senador a les eleccions espanyoles i participeu activament en totes les manifestacions independentistes. Doneu una lliçó en molts sentits.

—Bé, potser sí. Però quan veig que encara hi ha molts polítics cor-

“Artur Mas haurà de triar caixa o faixa aquest any vinents”

rupes que continuen guanyant eleccions, perquè els ciutadans els voten en massa, m'esfereixo i sento una profunda vergonya. I l'explicació és, senzillament, falta de cultura. Hem de treballar en aquest sentit, fer créixer la cultura de la gent, i també la seva consciència democràtica.

—Vós us vàreu presentar a les llistes d'ERC-RCat-CatSí pel Senat. Els ciutadans us van poder votar. En canvi, alguns dels senadors que integraran la cambra alta espanyola no hauran estat escollits democràticament, sinó a dit pel seu partit. És el cas, per exemple, de l'ex-president de la Generalitat José Montilla. En una societat democràtica, aquesta pràctica va en la

“Si no tens un objectiu, val més no viure. El meu és un món millor”

mateixa línia de la corrupció que comentàveu abans?

—Sí, totalment. Però a Espanya, el Senat no serveix de res, com tampoc el Tribunal Constitucional, la monarquia, etc. Tot és una comèdia. Pel que fa a José Montilla, el PSC fa allò que diu el PSOE. No té gens d'interès, aquest partit.

—Creieu que la monarquia espanyola sobreviurà?

—Podria sobreviure, precisament perquè és un abillament que no serveix de res, i no estic segur que la població s'hi aboqués en contra.

—Com el veieu, el futur?

—Jo no en tinc, de futur!

*Salvador Cot
Gemma Aguilera*